

Черпакова Т.Г.*

ПРОГРАМА «СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА»: ПЕРЕДУМОВИ ЗАСНУВАННЯ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ

У статті аналізуються передумови заснування програми «Східного партнерства» та етапи її реалізації. Розглянуто практичні кроки та ініціативи на шляху до втілення поставлених завдань, напрями співпраці між країнами-учасниками програми. На прикладі України розглядаються особливості діалогу та співробітництва у рамках «Східного партнерства».

Ключові слова: Політика «Східного партнерства», Комунікація «Східне партнерство», тематичні платформи, флагманські ініціативи, Східна Європа.

В статье анализируются предпосылки создания программы «Восточного партнерства» и этапы ее реализации. Рассмотрены практические шаги и инициативы на пути к воплощению поставленных задач, направления сотрудничества между странами-участниками программы. На примере Украины рассматриваются особенности диалога и сотрудничества в рамках «Восточного партнерства».

Ключевые слова: Политика «Восточного партнерства», Коммуникация «Восточное партнерство», тематические платформы, флагманские инициативы, Восточная Европа.

The article analyzes the founding premises of the «Eastern Partnership» and its stages of implementation. The practical steps and initiatives towards the implementation of tasks, the areas of cooperation between EU members are analyzed. Ukraine is cited as an example of the features of dialogue and cooperation within the Eastern Partnership.

Keywords: Politics of the Eastern Partnership, Communication of the Eastern Partnership, thematic platforms, flagship initiatives, Eastern Europe

Після розпаду Радянського Союзу перед рядом країн Східної Європи постало чимало завдань щодо вирішення економічних та політичних проблем, пошуку оптимальної стратегії розвитку та переорієнтації на співпрацю з новими партнерами. Колишні республіки радянського союзу мали водночас трансформувати економічні системи та знаходити вигідні вектори подальшої стратегічної співпраці. Багато з них обрали для себе шлях європейської інтеграції. При цьому розуміючи, що до того, як цей напрям дійсно стане перспективним та ефективним необхідно чимало реформ, змін, та зрештою часу.

В сучасних умовах постбіполярного світу в Східній Європі перетинаються інтереси найсильніших гравців системи міжнародних відносин: це і Росія, і Сполучені Штати Аме-

* студентка 4 курсу спеціальності «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Манжола В.А.

рики, і зрештою Європейський Союз. Саме останній проводить чи не найактивнішу політику щодо співпраці та розвитку відносин з країнами Східної Європи.

Після хвилі розширення на Схід, перед ЄС постало завдання не тільки створення нового механізму співпраці з країнами Східної Європи, а й забезпечення безпеки та стабільності в регіоні. «Цілі політики Європейського Союзу у Східній Європі можна сформулювати у вигляд тріади «безпека – стабілізація – європеїзація». Європейський Союз має безпосередній інтерес у стабілізації цього простору та у зниженні його конфліктного потенціалу» [2, 43].

Політика «Східного партнерства» є продовженням Європейської політики сусідства та має на меті поглиблення відносин між країнами Східної Європи, а саме між Україною, Грузією, Молдовою, Вірменією, Азербайджаном та Білорусією. Ініціатива по її впровадженню належить Польщі та Швеції.

3 грудня 2008 року була оприлюднена Комунікація «Східне партнерство», де були визначені основні напрями співпраці – активізація процесу по створення зони вільної торгівлі, лібералізація візового режиму, співпраці в сфері енергетичної безпеки.

Вже в травні 2009 року під час установчого саміту було прийнято Спільну заяву, де зазначалося, що «Східне партнерство» є доповненням до двосторонніх договорів між ЄС та країнами Східної Європи.

Якщо аналізувати мету реалізації проекту «Східного партнерства» то, до вище зазначених пунктів необхідно додати сприяння розвитку двосторонніх відносин між країнами-членами, координація їх співробітництва в певних сферах, вирівнювання їх регіонального розвитку та використання європейського досвіду при проведенні реформ.

При цьому підкреслюється, що «Східне партнерство» орієнтоване на розвиток двосторонніх відносин країн-учасниць з ЄС, проте воно водночас являє собою нову форму багатостороннього співробітництва [3, 5].

Для виконання всіх цих завдань передбачаються щорічні зустрічі на рівні міністрів закордонних справ, проведення самітів раз на 2 роки та співпраця в рамках 4 тематичних платформ: демократія, належне урядування та стабільність; економічна інтеграція та наближення до політик ЄС; енергетична безпека; та міжлюдські контакти.

Відповідно до потреб реалізації завдань кожної з платформ визначаються 5 флагманських ініціатив, що покликані поглибити та вдосконалити співпрацю в рамках «Східного партнерства», це – сприяння діяльності малих та середніх підприємств, інтеграція ринків електроенергії, прикордонний менеджмент та мобільність, та надання допомоги при подоланні наслідків катастроф.

Щодо практичної реалізації завдань програми «Східного партнерства», то можна зазначити, що ще в 2009 році міністри закордонних справ України, Литви та Білорусі зустрічались для погодження напрямків спільної співпраці. Згодом було погоджено питання заснування програми стажування українських службовців в Литві для підвищення їх професійних якостей.

У співпраці з Білорусією було домовлено про створення електронної системи для митних органів для полегшення роботи та співпраці служб обох держав [4].

Важливим напрямом співпраці є робота з організаціями громадянського суспільства, на підтвердження цього у листопаді 2009 року у Брюсселі був проведений Форум громадянського суспільства «Східного партнерства». Під час нього було закладено основи для обміну інформацією та досвідом між країнами-членами у реалізації програм в рамках тематичних платформ.

Щодо діяльності та перспектив України в рамках «Східного партнерства», то можна зазначити, що це лише зміцнить позицію України як регіонального лідера на шляху єв-

роінтеграції. Для цього нам необхідно повністю привести законодавство у відповідність до стандартів ЄС, слідкувати щоб демократичні права та свободи на залишалися лише продекларованими гаслами політичних партій, а реально втілювалися в життя.

У листопаді 2010 року з ініціативи провідних спеціалістів Польщі та України було проведено круглий стіл «Східне партнерство та ідея європейської інтеграції. Можливості обмеження і сфери співробітництва з точки зору Польщі та України», в рамках якого було обговорено основні досягнення та завдання на майбутнє для країн-членів програми.

Під час зустрічі обговорювались фактори, які сприятимуть ефективнішій реалізації «Східного партнерства». Це і головування Угорщини в ЄС до червня 2011 року, і створення Європейської служби зовнішньої дії – своєрідного Європейського МЗС. Обговорювались недоліки та переваги програми. Зокрема зазначався той факт, що «серед східних сусідок Євросоюзу є держави, які балансують між Європою та Євразією (наприклад, Україна та Білорусь), і такі, що готуються до членства в ЄС (як Грузія). Тож, і механізми співпраці з цими державами з боку «Східного партнерства» мають бути різними»[5, 27.]

На нещодавній зустрічі у січні 2011 року з Міністром закордонних справ України Комісар Євросоюзу з розширення та політики сусідства зазначив, що Україні ще багато необхідно зробити до заключення угоди щодо лібералізації візового режиму, але головне на даний момент, у світлі останніх подій, це переконання наших європейських партнерів, що у нас дійсно панує верховенство права та демократичних свобод, існує свобода преси, а кримінальне законодавство не застосовується для зведення рахунків з політичними конкурентами.

Зрозуміло, що неможна оцінювати роботу в рамках програми лише в позитивному світлі. Очевидно, що вона ще знаходиться на стадії розвитку та затвердження, потребує доопрацювання та вдосконалення практичного втілення теоретичних завдань. Деякі міжнародні спостерігачі вважають, що програма «Східного партнерства» є лише засобом хоч якось задовольнити та заспокоїти, хоча б на деякий час, європейські прагнення країн-членів та зрештою не призведе до ніяких плідних результатів, а тим більше до членства когось з них в ЄС. Наразі Україна має всі шанси довести в майбутньому, що наші європейські амбіції є обґрунтованими та виправданими та зрештою дістануть практичне втілення в життя в повному обсязі.

Література

1. Східне партнерство ЄС: додаткові можливості для євроінтеграції України./І.Ф.Газізуллін, М.М.Гончар, О.В.Коломієць та ін., за ред. В.Мартинюка. ; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – К. : Агентство «Україна». - 2009. – 84 с.
2. Шаповалова О. Східна Європа в європейській системі міжнародних відносин//Зовнішні справи.-2009.- № 12.- С.40-44
3. Східне партнерство: поглиблення двосторонніх відносин й розвиток багатостороннього співробітництва.// Євробюлетень.-2009.-№5.-С.4-6
4. Східне партнерство.- [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=224168250&cat_id=223345569
5. Східне партнерство та ідея європейської інтеграції.//Зовнішні справи.-2010.-№11.- С.26-27.
6. Сівець М. «Східне партнерство: час знову відчиняти двері».-2011.-№6.-С.11
7. Speech by Štefan Füle. Conference to celebrate the 20th anniversary of the Centre for Eastern Studies.- [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/10/728&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>